

EUSKALERRIKO LARRUKIRIK ZARRENEAN AGERTZEN DIRAN EUSKALERRIKO 27 EMAKUMA-IZENIK ZARRENAK

Argitaratu din euskalerrri zarreko elizaren edestiari dagokion irugarren liburua: "Euskal-Kristautasunaren sendokuntzo". Lau-arrena gertutzen ari naiz orain, eta VIII mendearen erdiko larruki bat, gure larrukirik zarrena, 759'ko jorrailaren 24'ekoa aztertzerakoan, bertan agertu zaizkidan 27 zazpi emakumezkoen izenak naita-naiez azaldu bearrean aurkitzen naiz.

Danek dioten gauza da izen oiek euskaldunak izan da-ri ziurtzeko iñor ez du orain arte beintzat saiaketa txikienik egin. Orixe da bá nik °aur egin nai nukeana.

Saiaketa ori kixaz egiteko au izango dugu eragozpenik aundiena: Larruki zar oiek usteon aundiegirik ez dutela merezi, -eroago bein baiño geiagotan aldatuak izan diralako.

Jakintza ontan gizonik jabetuena Ubieto Arteta'r Andoni du gu. Entzun bá larruki auker ongien aztertu dituan Ubieto Arteta Balentziar-Unibertsitateko irakasle dan gizon orrek bere liburu baten itzaurretxoan damaizki-;un itz auker: "He insistido reiteradamente que la documentación de San Millán de la CoQolla contiene abundantes falsificaciones sobre todo entre los textos más antiguos" ("Cartulario de San Millán de la Gogolla", 4).

Izen oien euskalduntasunaren agerpena, ordea, naiz bearrezkoa izan, luzeegia gertatzen zait idazten ari naizen liburu berri ontarako.

Berez ekintza ori akademi-lana dalako, "Euskerazaintza" izenenko gure Boletiniñean agertu bearko nuke, baiñan, txanponik aski ez dugulako Boletiniñ ori geiago agertzerik izanQo dugun ez dakit-eta, "ZER" deritzan bizkaierazko Aldizkari onuragarri ontan eman bearko dut argitara.

VIII mende zarreko Qure emakume aiek Iekaimetak ziran, eta sortu berria zuten Iekaimetxearen berri emateko idatzierazi zuten larrukiaren azken aldera datoz banakabanaka bakoitza bere izena esanez. "Hic roboravi", ots, "emen dagit nere ikurra" diote bere izen ori ematerakoan: "ikurra ipiñi": Orduango jenderik geienak, batez ere emakumezkoen geienak idazten ez bait zekiten. Ikur ori gurute bat izaten zan.

Lekaimetxe aiek zeramazkiten izen oietatik lau, Eliz Orokorreko izenak dira: "Maria" bi, "Urbana", "Eugenia", eta "Susana".

Euskaldun-usaiekoak "Amunna" (Amuña), "Monnia" (Moña), "Eilo", "Scemena" (Xemena, Ximena) bi, Umma, Munnoza (Muñoza), "Alduara", "Sancia" (Santxa), "Anderazo", "Munnata" (Muñata), "Tota", "Gometiza", "Hurraca", "Anderquina".

Jatorri illunagokoak "Donna", "Ginta", "Auria", "Clarea" "Numadonna", "Flagina", "Guntroda".

Aztertu ditzagun banan-banan euskal-itxura bai omen duten —eta bai izan omen dezaketen— izen guzti oiek, beren usaj ori egiazkoa ote dan edo ez ikusi dezagun.

— Alduara. Izen orren sustraia, ALDU euskal-izena, askotan da-erkigu bai aurizki eta bai atzizki bezala. Adibidez "Aldura" Gipuzkoa'n iru mendiren izena da. Eta "Aldu" bezain ugari aQertzen zaigu bere aldakuntza omen dan "ALDO". Izatekotan ura dala onen aldakuntza, esango nuke nik, "U" "O" zailki biurtzen dan bezala, nekerik txikienaren legearen araura, oso-oso etrez biurtzen bait da "O" "U".

"Aldu" "k", "garai" esan nai omen du, "aldua" "k", "-araio"; -azteleraz, "alto". Ori da beintzat Mitxelenak uste izan zuana.

"ALDO" eta "ALDU" enbor lez agertzen duten izenak, beintzat oparo ditugu gure izendian; ALDURA (Oiar-tzun'en mendia), Aldui, (Naparroa'ko Abartzuza'n abizena), Alduia Araba'ko Ali'n tokiizena), Alduzan (Benapar-roa'n tokiizen eta abizena), Aldunate (Naparroa'ko Urraul'en tokiizena), etabar, etabar, etabar...

"O" "U" bezala "A" eta "E" ere sarri ta errez alkarrekin trukutzen diralako, ona emen "Eldu" "z" asten diran tokiizen eta abizen batzuk: "Blduaren", Gipuzkoa'n, iru izen dituan tolosaldeko ibaitxo bat dugu: "Elduaren", "Eldurain" eta "Eldurayen". "Eldua", berriz, ibaitxo orren alboko auzoa, eta "Elduayen", erri ezaQun bat. "Eldua", gaiñera, Araba'ko Lagran'en alor baten izena ere bada. "Eldoyen" Laburdi'ko Ziburu'n, abizena. "Eldoz", Oiar-tzun'en baserria. "Eldone", Naparroa'ko Artajona'n bur-niaroko aztarnak azaldu dizkigun Jurralde bat. "Eldur", XII mendean Naparroa'ko Arbeiza'ren auzoa. "Elduatxe" Bizka'j'n Abanto-Zierbana'ko tokiizena.

Danadala, naiz -uk itz orren esannaiarik ezagutu ez, Iekaimetxearen izena, "Alduara", euskalduna dala aitortu-bearrean aurkitzen -era.

— ANDERAZO. Oraingoan ere ez dakigu izen orren esannaiara zer izan daitekean. Ori gertatuko zaigu ondorengo izenekin ere. Ez dirudi, beintzat, "andre" itzarekin aidetasun aundirik izan dezakeanik. Toponimo edo toki-izen bat dala bait dirudi.

"Ande" antziña-antziñako izena dugu Euskalerrri Zarrean; Kristautasunaren aurretiko sasijainkeme euskaldun baten izena bait da.

Andelos, berriz, ez askoz geroagoko erri napar baten izena, Ptolomeo'k dioskunez. Erri ori gaurko Andosilla izan omen daiteke.

¹ Azpiroarraketui, nereia.

EDESTIA

Anderezu IX eta X mendeetako gizakume euskaldun biren izena da. Eta baita Anderezi ere X mendean.

Anderezo'tik sortuak dirudite "apellidos vascos" omen diran "Andraza" k eta "Andara" k ("Enciclopedia General Ilustrada del País Vasco" k).

"TZ", "TZO", "TZA", euskal-atzizki toki-adierazle ezagunak ditugu. Itzaren sustraia, "Andera", zer dan ez dakigu baiña ez dut uste gaztelerazko "Andres" izenarekin edo latíñezko "Andreas"ekin zer-ikusirik izan deza keanik. VIII mendean, gaztelerarik ez zalako, eta laterazko "Andreas"tik euskerazko "Andera" rako tartea aundiegia dalako eta VIII mendean gaztelerarik ez zalako.

– Anderkina. Beste lekaike baten izena. Badu lengo izenarekin aidetasuna baiño geiago: baita senidetasuna ere. Biek berdiña bait dute sustraia: "Ander" azkeneko onek. Eta, Nominatibu edo izen-keran, "Andera" lengo arek.

Ezberdintasuna atzizkian dute. "KINA" bait da Anderkina'rena. Eta "kina" ori zer dan nik ez jakin!

Kinea, Gallarta'n tokiizen bat dugu. Kinea, XI mendean, gaur Ginea esaten zaion Araba'ko erriaren izena, eta Bizkai'n Karrantza'ko mendi batena. Kindao, berriz, gaztañadi batena.

Larrukia latíñez idatzia datorrelako, izen osoa bera ere, "Anderkina" latíñaturik dator seguruaski.

Orrela ba'litz, "Kina" ortan egiazko atzizkia, atzizki euskalduna, "KI" dala esango nuke nik.. eta "NA" itz osoa latíñeratzen duan latíñezko atzizki emetasun-adierazlea.

Beintzat, "Anderazo" bezala "Anderkina" ezipairik gabe izen euskalduna dugu. Eun urte geroago, IX mendean, euskaldun baten izena agertzen zaigu bi izen oiekin kideasun aundia duan beste izen bat ANDEREZI.

ANDERITUM, erromatekoan, Akitani euskalduneko uri bat zan. "Anderidon" ere esan oi zitzaion, Gaur, frantzeraz, "Albret" esan oi diote. Bai: Naparroa guztiko azken erregearen abizena.

– AURIA. Beste dokumentu batzuetan "Aurea" bezala ere agertu izan zait izen ori. Biak dira izen bat bera. Neke-rik txikienaren araua "E" sarritan "I" biurtzen bait da. "Aurea. Nombre personal vasco" diosku "Enc.GnLIus. País Vasco" k.

"Auribita" Naparroa'n abizena da.

VIII mendeko lekaike zar aren izenaren sustraia dan "AUR" ortatik sortua da IX mendean agertzen zaigun "Aurevita" giza-izen euskalduna ere.

IX mende ortan, ordea, Naparroa'n, AWRIA edo AURIA bat ere agertzen zaigu. Emakume ospetsu baten izena, 852 Laturtze mendian Asturietako Bisigoten aurka izandako borrokan il zan Gartzia buruzagiaren emaztea.

¿Santiago'ren ezpataz izen ote zan erailla? Borrokaldi ortan agertu omen zan bá Doneyakoba,

*"Equoque et ense ucerriu nrs
mnuros furentes sternere".*

Zaldiz eta ezpataz leiatsu moro errabiatuak porrokatzera.'

Mauro aiek Tudela'ko Banu-Qasitarrak ziran, eta borroka artan aiekin batean ibilli ziran, Asturietako bisigotiar lapurren aurka alkarturik, Naparroa'ko euskogudariak.

"AU" eta "AW" oiek antziña artan "O" agoskatzen ziran. ¿Oria ote zan bá lekaike aren izena?

Edozein erara, "Auria", "Aurea" edo Oria zeñtzan gure lekaike ura, euskalduna zala beintzat ukatzerik ez dugu.

EILA. Izen ori "Eilon" antziñako izen euskaldunaren emakera da. "Eylon" zeritzan IX mendean, 866'ean, III Alfontso Asturietako Errege bisigotiar lur-ebaslearen aurka borrokan ibilli zan Araba'ko konteak.

– GUNTRODA. Izen onek badu bisigotiarra izan dai-tekealaren itxura. Baiñan euskalduna du beintzat "DA" atzizkia ("Markai-da", "Zirar-da", "Lejar-da" etabar). Eta itzaren enborra dan "Guntro"ri-buruz, esan dezagun "Gun'z" daraman giza-izenik eta tokiizenik aski badugula; "Gunaba" Arrasaten'n, "Gunape", Gueñes'en, "Gunbelea" Naparroa'ko Gallipientzo'n.

GUNE abizen eta tokiizen euskaldun askotan agertzen zaigu. Atzizki bezala, "Arangune" tokiizenean adibidez, "gune" k "gaiñ" esan nai du. Orrela, "Arangune" gazteleraz "Sobrevalle" izango litzake.

Alatagutziz, "Gun" eta "DA" ren artean dakusgun "TRO" orrek damaio "Guntroda" itzari, bisigotiar itxura. Ez dezagun ordea aztu zenbat aldiz izan diran dokumentu aiek kopisten erruz –edo gaiztakeriz– aldatuak eta beraldatuak, eta ez dezaiogun lekaike ari, euskalduntasunik ukatu.

Gaiñera, izena germaniarra izatea ez da iñolaz ere bera bisigotiarra zalaren adigarri. Nik Latíñezko izena daramat, "Vincens", baiña ez dut latíñ-odolaren ttantta bat ere. "Oton" deritza nere adiskide batek baiña ez da germaniarra; euskalduna da elez eta euskotarra jatorriz.

DONNA. Izen onek ere euskalduna ez baiña latíñezkoa dala dirudi; "Domina" ("Andrea") ren laburpena.

Baiñan... "Donnas" (Donnats?) XI mendean orain ezabaturik dagoan Araba'ko erriska baten izena zan, eta "Donnea" Laburdi'n abizena dugu. "Donnea" abizen laburdiar onek eta "Donna" lekaike zar aren izenak ¿bai ote dute "santu" esan nai duan "done" rekin aidetasunik? Bein baiño geiagotan aidetasun ori egiazko izaten bait da:

Orrela Naparroa'ko Doneztebe'n eta Donamaria'n, Gipuzkoa'ko, Laburdi'ko eta Benaparroa'ko Donibane'tan, eta "Doniane Aundi" eta "Doniane Txiki" deritaten Deba'ko baserri biren izenetan.

CLAREA. Aurreneko begiraldi batean "CLARA" ren aldakuntza ematen du. Eta orrela ba'litz, bai, zalantzarik gabe, latíñezko izena izango litzake. Bai baiña..., bai baiña..., badu zerbait, neri beintzat, zalantzaren apurtxo bat sortarazten didana» ez dala done-izena. Klara Donea, XIII mendekoa bait da, eta VIII'goa berriz gure lekaike ura.

Egia da, mende artan, eta baita geroxeago ere, bataioztakoan doneizenak ez ziranak maiz ipiñi oi zirala. Bai-

¹ Doneyakoba'ren bezperetako ereserkiaren itzak.

ñan doneizena ez zalarik, ¿zer gura rik eraginda ipiñi o j ziral. Baiñan doneizena ez zalarik, ¿zer gura rik eraginda ipiñi zion Euskalerrian norbaitek emakume ari latiñezko izen bat? ¿Ez ote da "Clara" ori geroagoko berr-idazle baten trakeskeriaren ondorioa?

Gorde dezagun gaiñera gogoan, larrukian agertzen zai- gun bezala lekaime aren izen "Clara" ez baiña KLAREA zala. Eta "K" aurrenizkia askotan "G" izaten dalako –"Kiputz"="Giputz", "Karate"="Garate", "Karrai"="Garai", "Karramiola"="Garramiola" etabar – ¿gure lekaime aren izeneko KLARE ori ez ote da GLARE, ots, Galare? Asko dira bá "gala" enbor lez dar- maten tokizizenak: adibidez, Galartza, Galarreta, Galarra- ga... Azkeneko bi auek, ("G"="K"), "k" aurreniskiz ere idatzi rik ikusi dezakezu: KALARRETA, KALARRAGA.

– FLAGINA. Itz onen sustraiak, "Flagi" orrek alegia, ez du euskalduna izen daitekealaren itxura aundirik. Alare, "Flakiturri", Arabako Badaia mendij'n itu rri eta lats edo errekatxo baten izena da. "Flamarike", berriz, Napa- rroa'n abizen euskalduna: Otxagabi'koa.

Larruki ontan latiñaturik datorkigu lekaime aren izena.

MUNNOZA. Izen ori, "Muñoza", "Muñoz"en ema- kera da, eta "Muñoz" ori "Muño"tik sortutako abizena, Euskalerrian beti oparo ibillia izan dana. Baita, orren beste era bat besterik ez dan "Muñiz" ere.

"Muñoa" bera, gaur bertan, Gipuzkoa'n, euskal -abize- na dugu.

MUNNATA Lengo itza bera da, bi itzen ezberdintasu- na emakera adierazteko eran bakarrik dagolako: Batak atzizkian darama bere emetasunaren adierazlea: "Munno- za". Besteak, bere sustraiean: "MUnnAta".

Monnia. "Moña" ezpairik gabe euskaldun aien ezpai- ñetan. Esan dugun lez, "O" oso errez "U" biurtzen dala- ko, "Moña ori "Muño'ren emakuntza izan daiteke, Badu beraz oraintxe agertu ditugun "Muñoza" ta "Muña- ta"rekin zer ikusirik. Izan ere izen bera bait da.

– Ginta. ¿Nork esan lekaime aietako baten izen ori, JINTA, euskalduna danik? Bañan "Jinza" (Jintza?) 1527 Sebilla'n lanean zebillen irudigille ta arkitektu euskal- dun baten abizena zan, eta "Jineko Nagusia" eta "Jineko Txike'ra", Deusto'n bi baserri dira.

Ortaz gaiñera Jin euskal toki ta giza-izen askotan aget- zen zaigu: "Jin-ortze" Zizurkill'en lats edo erreka txiki bat, "Jin-erradi" Bizkai'ko Foru'n leiza bat. Leiza ospe- tsua, bertan brontze edo burniori-garaieko aizkora bat eta erromateko "Fortuna" ("Zori") izeneko jainkemearen irudi bat agertu bait zaizkigu.

Numadonna. "Numa'z eta "Donn"z osoturiko izen bikoitza da lekaime onek zeramana. "Dorna"z goraxeago mintzatu naiz. "Numa"k emen zer adierazi dezakean ez dakit.

Numa, latiñezko izena da: Erroma zarreko bigarren erregearen izena: Numa Pompilio. Euskalerrian e rromata- rrek errege aren omenez izendatu zuten Numancia Iber- mendietako Garraj, edo Garai, uri au menderatu zutenean.

Danadala, gaurregun Euskalerrian, Numereta Napa- rroa'ko Arriasgoiti'n tokiizen bat da, Numisaran, XVI

mendean, 1526'ean, Bizkai'ko errejidore baten abizena eta askoz leenago, NUMU, X mendeko gizakume euskal- dun batena.

UMMA. "Numa" ikusi dugu oraintxe. ¿Biak izen bat bera ote dira? Ez da erreza jakitea. "Uma", "Z" aurreniz- kia galdu zaion "zuma" dala diotenak badira. Ez dakit bá...! Danadala, asko dira "uma" sustrai-duten izenak. Oroj dezadan bat: Umandi, Araia'ko mendi baten izena eta Euskerazaintzako akademilari ta idazle yayoa izan zitzaigun Urrestarazu'tar Andoni'ren izengoitia.

TODA. Dokumentuetan latiñez TOTA. Euskale rriko eme-izen zarra da. Larruki ontako au izango da noski dokumentuetan agertzen dan zarrena. Gero maiz aurki daiteke erregiñ eta emazteki ospetsuen izena lez: Emazte- kj aietan ospetsuena, ezpairik gabe, Larraun'go TOTA Aznarrena, Napparroa'ko erregiña, politikolari, diplomazi- larj eta baita buruzagi bezala ere X mendeko gure emaku- merik bikaiñienetakoa.

Beste Tota bat, Tota Galindo'rena, X mendekoa, II Galindo Aznarrena Aragoi'ko kontearen alaba, ezkontzaz Gortza-Ibar (Ribagorza)'ko kontemea izan zan. Tota Biota'koa, XII mendean Laburdi'ko Bizkontemea; eta, XII mendean au ere, Tota Lope Enekorena Bizkai'ko Jau- naren alaba, Lope Gontzalorena Araba'ko kontearen emaztea.

Cesárea de la reina Urraca, citada por el cronista medieval Rodrigo Ximénez de Rada. Ref. Luis del Campo, De la crónica medieval. Interpretación médico-istórica.

Urraka. Au ere eskierki ema-izen euskalduna da, gero emendik at aski zabaldu zana. Au rreneko aldiz dokumen- tu ontan dakusgu. Gero, Euskale rri osoan sarritan izan zitzaigun emakumezkoen izena.

Ala, Urraka zeritzanIX mendean 1 Gartzia Enekorena Napparroa'ko Erregearen emazteak. Ez dakigu ziur zer gudamoetan, baiñan Rada'ko Ximenez goigotzai edestila- riak dioskunez, borrokaldi batean, ja zazpi illabetez aur- dun zegoalarik bularrean zauritua izan omen zan Urraka ori, eta "erdj; illik baiñan oraindik bizirik", "morti proxi- ma tamen viva" antxe bertan zaldun batek egin omen zion "zesar-ebakuntza".

EDESTIA

IX mende ortan bertan. Urraka izan zuan izen I Santxo Gartziarena'ren lenen emazteak ere.

X mendean Urraka zan Fernan Gontzalorena Gaztela'ko Kontearen alaba. Ez dezagun aztu Gaztelerriko lenen konte aiek oraindik odolez euskotarrak eta elez euskaldunak zirala. Gaiñera, Urraka onek euskalduna izan zuan bere ama, Naparroa'ko printzesa, bera ere izenez Urraka, Naparroa'ko I Gartzia Santxorena'ren alaba.

XI mendean lenen urteetan Urraka zeraman izen II Gartzia Santxorena eta Ximena Naparroa'ko errege-erregiñen alabak. Leon'go erregiña izan zan V Alfonsore'kin ezkondu zalako.

Mende ortan bertan beste Urraka bat Gartzia "Naxerakoa" Naparroa'ko erregearen alaba izan zan.

XII mendean gero ugari dira Urrakak aure lurraldean eta gure inguru guztietan. Ala, Leon'go erregiña zan mende ortan Urraka Loperena, baiña Lope Diaz Bizkai'ko Jaunaren alaba.

Orain, Urraka abizena da Araba'n eta Naparroa'n, eta abizen lez, Urraga'ren aldakuntza omen da. Baleike, "K" eta "G" errez alkarr-aldatzen diralako.

Sancia (Euskerari dagokion agoskeraz, Santxa), Santxo Akitani euskaldunaren sortutako izen euskaldunaren emakera.

Gaur, bai Santxo eta hai Santxa abizen lez oi dira erabilliak; ugari gaiñera, baiña antziña artan izenak ziran, ez abizenak.

Izen zaarra da Euskalerrian. VIII mendean Lupo Santxorena "Dux Wasconiae", ots "Baskoni'ko Dukea" zan eta, eta IX garrenean baita bere semea ere: Santxo Santxorena.

972'ean, berriz, Santxo bat, Iruña'ko gotzaia.

IX mendean Santxa bat Jimeno Gartziarena Araba'ko kontearen emaztea zan.

X mendean beste Santxa bat, Naparroa'ko I Santxo Gartziarena'ren eta Tota Aznarrena'ren alaba, Leon'go erregiña, eta Araba'ko eta Gaztela'ko kontemea izan zan. Iru senar izan bait zituan: Leon'go II Ordoño; Albaro Arrameliz Lantaron'go Konte Arabarra' 925'z gero Fernan Gontzalorena, Gaztela'ko kontea.

Done bat ere badute Santxotarrek aldareetan. Santxo Donea, arabitarrek Araban baitutako mutil gaztea, Kordoba'ra katigu eramana eta an oraindik mutil oso gaztea zala ezpataz martiri erailla. Bere gogo-zuzendari eta adiskide aundia izandako Doneeulogio'k eman zizkigun martiri orri-buruzko albisteak.

Santxez bat ere, "Beato" edo "Zoriontsu" lez, aldareetan dago. Mixiolaria izan zan eta Brasill'en martiri erailla.

Iru dira, berriz, "Zoriontsu" lez aldareetara igo diran Santxak:

Santxa Alfonsorena. Leon'go IX Alfontso erregearen sasialaba. Lekamea, Alargundu zan ezker, 1271'ean il zan arte.

Santxa Sizili'ko Erregiña II Karlos aita il zitzaion ezker. Senarra illik, izenez aldatu, ta, Klara izena artuz, berak eraikitako lekaimetxe batera sartu zan. 1345'ean il zan.

Santxa Portugal'ekoa, erreñu ortako I Santxo'ren alaba. Au ere berak sortutako lekaimetxe batera sartu zan

inguruko basoetan bizi ziran emakuine anakoreta edo bakartiak lekaimetxe artara bilduz.

"Genealogía" edo "belaunondokotzaren azterketa"n oitutakoek diotenez "de Sancho proceden Antso, Antxo, Sanz, Sanzio, Santxa, Sanso, Sants" (Enc.Gnl. I lustr.País Vasco).

Scemena, gaurregun Jimena, "nombre personal vasco" omen dan Jimeno'ren emaketa (ib). Ugari ibillia antziña-ko euskaldunen artean.

Jimeno izan zuten izen IX mendean "Naparren Dukeak", Igal'eko lekaidetxearen abatak eta Iruña'ko gotzai bik.

X mendean Jimena zeritzan Naparroa'ko Erregiñak, Gartzia Santxorena'ren emazteak. Eta, XI'ean, Gartzia "Naxerakoa" errege naparraren alabak. Mende oietatik onuntza maiz agertuko zizu eme-izen ori antziñako emakumeen artean.

— Gometiza. Au ere emakeratze bat dugu. "Gomez"en emakuntza. "Gomez" abizen ugari bat da, "Gome"tik sortua. Euskalduna ote da? Euskalduna da beintzat bere sustraia: "Gomea", Araba'ko Zioiti'n tokiizen bat bait da, eta "Gome" sustrai duten tokiizen eta gizaizenak asko bait dira.

Adibidez, "Gomeano" Enkarterriko tokiizena; "Gometxa" Araba'ko erri bat "Gomegga" erri orrek 1025'ean Kukulla'ko Burnibarren larrukian daraman izena...

Ona berriz zer dion "Gomen"i-buruz EnC.GnLlustr.País Vasco'k: "Entra en composición de algunos apellidos al parecer con el sentido de "autoridad" o "cargo" quizás relacionado con "encomienda". Nork jakin! Abizen askotan ezezé, tokiizenetan ere sartzen bait da.

"Gaztelera" ain ugaria dan Gomez abizenak, maizenik, "Z" bat darama atzizki. Beste batzuetan "Z" orren orde, "S", (Días), edo "BZ" (Perez), "ES" (Garces), "IS" (Peris), "IZ" (Sanchiz).

Atzizki oiek danak —"IS" da zarrena dokumentuetan atzizki bat bera dira: jatorriari dagozkionetan norengandikotasuna, prozedentzia, adierazten duana. Orregaitik "Perez", "Perurena" itzuli izan da Naparroa'n.

Baiñan ez zuan agian itzulpenaren bearrik. Kezketan bait nabil aspaldiz gero, atzizki ori, bera ere, jatorriz euskalduna ez ote dan. Ez da beintzat latiña, ez da germaniarra, ez da arabiarra. Ontaz ordea beste batean mintzatuko naiz. Kezka ortan murgildurik ibiltzeko badut bá arrazoirik aski.

Azkenik, larrukian, lumalariaren izena: "Luponi presbiter hū omnes roboravit In Cristo": "Guzti ori Kristo'ren izenean Lupo bereterrak sendotua".

"Lupus", latinez, euskerazko Otsoa da, Euskalerrri Zarrean oso-ugari erabillitako izena.

Garrantzi txit aundiko albiste geiago era badu larruki onek. Oiek ordea, edestiaren alorreko albisteak diralako, idazten ari naizela solasaldi onen asieran esan dizudan liburuan jorratu eta aztertuko ditut.

LATIEGI'tar Bixente